

Dag van de Leerplicht 2014

“Maak van de veranderingen
in de verzorgingsstaat een kans,
om het recht op onderwijs
te versterken.”

Schimmelpenninck-lezing door José Manshanden

..... “Het paard was wijzer dan zijn meester”

Hoe de Schimmelpenninck-lezing aan zijn naam komt

In 1900 viel graaf Schimmelpenninck van zijn paard. Niets bijzonders, er vielen in die tijd wel vaker heren van hun paard. Deze val van Schimmelpenninck was echter een belangrijke. Was de graaf niet van zijn paard gevallen, dan had hij in de Tweede Kamer tégen de Leerplichtwet willen stemmen. Nu hij niet op kwam dagen, werd de (ontwerp-)Leerplichtwet met één stem verschil aangenomen.

Het gaf aanleiding tot de uitspraak: “Het paard was wijzer dan zijn meester.” Daarmee doen we de graaf echter tekort. Hij was tegen de Leerplichtwet omdat hij de kwaliteit van het onderwijs onvoldoende vond.

Schimmelpenninck-lezing 2014

Ingrado draagt als landelijke brancheorganisatie voor leerplicht en rmc actief bij aan het beschermen van het recht op onderwijs. Ingrado wil ook anderen inspireren om zich in te zetten voor de bescherming van het recht op onderwijs. Daarom heeft Ingrado het initiatief genomen voor de Schimmelpenninck-lezing, een tweejaarlijkse lezing die uitdaagt om vanuit het perspectief van jongeren te kijken naar de mogelijkheden die er zijn om kinderen en jongeren binnenboord te houden.

Het recht op onderwijs staat in 2014 volop in de belangstelling. Dit is het jaar waarin de invoering van passend onderwijs echt van start gaat, dit is ook het jaar waarin de transities Jeugd, AWBZ en de Participatiewet meer vorm krijgen. Deze ontwikkelingen vragen veel van gemeenten en van de leden en partners van Ingrado bij het beschermen van het recht op onderwijs.

We hebben de thuiszitters beter in beeld, we kennen de behoefte aan zorg voor jeugd beter. Die kennis willen we delen binnen onze gemeenten, met de beleidsambtenaren en met het onderwijs.

Als er een ding duidelijk is geworden de afgelopen twee jaar dan is het wel dat leerplichtambtenaren en medewerkers van de regionale meld- en coördinatiefunctie als geen ander weten welke ontwikkelingsmogelijkheden er zijn voor de jeugd in een gemeente. Daarom ook dit keer een lezing die u inspireert de kansen te zien en stil te staan bij de samenwerking met onderwijs, zorg en arbeidsmarkt.

Ik wil José Manshanden graag bedanken voor het uitspreken van de tweede Schimmelpenninck-lezing. Dank ook voor het denken in kansen en voor het investeren in ontwikkelingen gericht op het bieden van perspectieven voor jongeren. Want daar sta ik nog steeds 100% achter: de investering in jongeren heeft het hoogste rendement! Omdat de jongeren onze toekomst helpen verzilveren!

We hopen dat ook u inspiratie vindt in deze verhalen.

Carry Roozemon, Voorzitter Ingrado

Denken in kansen en mogelijkheden

Introductie door Carry Roozmond

Welkom bij de tweede Schimmelpenninck-lezing op alweer de tiende verjaardag van de Dag van de Leerplicht. Wat tien jaar geleden begon met een Rotterdamse wethouder is inmiddels jaarlijks een landelijke dag om stil te staan bij het recht op onderwijs. En zoals blijkt uit de columns, die in het kader van de Dag van de Leerplicht op de landelijke website zijn verzameld, hebben inmiddels wethouders van Dongeradeel tot Maastricht een uitgesproken visie over het recht op onderwijs, het terugdringen van schoolverzuim en denken in kansen voor de jongeren in hun gemeente. En daar ben ik blij om.

Bij de eerste Schimmelpenninck-lezing, twee jaar geleden uitgesproken door Lodewijk Asscher, begon ik mijn introductie nog met het uiten van zorgen. Zorgen om het aantal voortijdig schoolverlaters en zorgen omdat wet- en regelgeving hulp voor kwetsbare jongeren soms in de weg staat. Zonder nu de indruk te willen wekken dat die problemen de wereld uit zijn en leerplichtambtenaren overbodig zijn geworden, zijn er in de afgelopen periode positieve ontwikkelingen geweest die ik graag met u deel aan het begin van deze editie van de Schimmelpenninck-lezing.

Actie bij verzuim

Onlangs verschenen de nieuwe vsv-cijfers. Die lieten zien dat de gezamenlijke inzet op het bestrijden van voortijdig schoolverlaten zijn vruchten afwerpt. Daarmee liggen we ruimschoots op koers, maar belangrijker: het betekent dat we meer jongeren hebben kunnen helpen bij het verzilveren van hun recht op onderwijs. Daarbij wil ik niet vergeten dat er nog steeds ieder jaar 25.000 jongeren onvoldoende gekwalificeerd het onderwijs verlaten. Juist daarom ben ik ook blij met de stijging van het aantal verzuimmeldingen: we zien het steeds beter dat jongeren verzuimen. Verzuim is een belangrijk signaal voor voortijdig schoolverlaten. Ik wil daarom ook dat we alle verzuim gemeld krijgen, ook als jongeren ouder zijn dan 18 jaar.

Laat zien in het onderwijs dat een jongere gemist wordt, neem actie op verzuim.

Meer ruimte voor maatwerk

Begin maart stuurde staatssecretaris Dekker het Plan van aanpak toptalenten 2014-2018 naar de Tweede Kamer. En dan gaat het om álle uitblinkers, dus ook die in het vmbo en havo, én de leerlingen die op andere dan het cognitieve vlak bijzonder presteren. Het plan van aanpak beschrijft maatregelen die meer ruimte bieden voor maatwerk. Belangrijk daarbij is, in mijn ogen, vooral het besef op overheidsniveau dat wet- en regelgeving kansen voor jongeren en ontwikkelingen in het onderwijs niet in de weg moet staan. Ik vind dat we daar allemaal best iets scherper op kunnen zijn: pas niet alleen de regels toe, kijk niet alleen naar de letter van de wet, maar kijk vooral waar de regels voor zijn gemaakt. Achter wet- en regelgeving gaan in de meeste gevallen veel mogelijkheden schuil. Kansen die benut kunnen worden.

Kansen bieden, dat is het doel van de Leerplichtwet.

Er zijn 25 artikelen die beschrijven hoe je als gemeente het recht op onderwijs kan beschermen. Al die artikelen bieden een kans, een aanknopingspunt om in gesprek te komen met ouders en jongeren over de mogelijkheden om een kind het onderwijs te geven dat het verdient en aankan. Kansen bieden, dat is het doel van de Leerplichtwet. Als voorbeeld noem ik artikel 11 onder g in de Leerplichtwet. Dat artikel biedt kansen om zwaarbelaste jongeren binnen het onderwijs te houden, maar wel een deel van de tijd vrij te stellen om die belasting te reduceren, om maatwerk mogelijk te maken, enzovoort.

Passend onderwijs

Daarom benadrukken we juist tijdens de Dag van de Leerplicht het recht op onderwijs. De Leerplichtwet is er om het recht op onderwijs te beschermen. Laten we er juist ook daarom voor waken dat de leerplicht niet teveel knelt.

De Leerplichtwet garandeert gelijke kansen en toegang tot kwalitatief en passend onderwijs. Onderwijs kan op veel manieren. Op veel plekken. Het is de kwaliteit van

dergelijke leerplekken die we moeten bewaken. Dat was ook het pleidooi van Schimmelpenninck.

Om die reden ben ik ook zo blij dat we hier vandaag te gast zijn in The Colour Kitchen. Een plek waar ze “samen het verschil maken” zoals ze zelf zeggen. Waar ze mensen helpen, die door minder kansen een afstand tot de arbeidsmarkt hebben opgelopen of door problemen niet hebben kunnen aanhaken in de maatschappij. Dit is precies zo'n voorbeeld waar ik warm van word: een leertraject dat maatwerk biedt, met ruimte voor begeleiding. Een plek kortom die jongeren nieuwe kansen biedt.

Vandaag sta ik niet alleen in mijn pleidooi voor het benutten van kansen. José Manshanden, die onder andere lid is van de Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling ziet zelfs kansen bij veranderingen die veel mensen met grote zorg tegemoet zien. Zij ziet een mogelijkheid om dingen echt te veranderen en beter te maken. De transities in het sociale domein bieden volgens haar kansen om mensen weer de regie over het eigen leven terug te geven.

Er hangt verandering in de lucht en ik zie kansen. Laten we afspreken, hier, vandaag, met zijn allen, dat we ons blijven inzetten voor het recht op onderwijs, snelle en adequate zorg voor jongeren en ondersteuning voor ouders die dat nodig hebben. Zodat we tijdens de derde Schimmelpenninck-lezing over twee jaar ronduit reden hebben om te juichen.

José Manshanden is themadirecteur Sociaal en lid van de Directieraad van de gemeente Utrecht. Sinds 2005 is zij lid van de Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling, een adviesorgaan voor de regering over sociale verhoudingen in Nederland. Ook is zij lid van de Klankbordgroep Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) van het ministerie van VWS.

Inleiding

Schimmelpenninck-lezing door José Manshanden

Vandaag is het de Dag van de Leerplicht! Ingrado wil ons inspireren ons in te zetten voor het recht op onderwijs. In het bijzonder van leerlingen die dreigen uit te vallen door wat voor problemen dan ook.

Een tijdje terug was ik op werkbezoek bij een van onze buurtteams en zo belandde ik bij een Marokkaans gezin. Een alleenstaande moeder met 2 zoons. Vader was drie jaar geleden plotseling overleden. Moeder is analfabete. De oudste zoon, Ahmed van 14 jaar, zit op het vmbo, maar heeft het daar al anderhalf jaar heel moeilijk. Hij heeft last van woedeaanvallen, voortdurend problemen met leerkrachten en de school dreigt hem weg te sturen.

Nooit eerder had ik een jongen gesproken, die zo graag naar school wil, en daarvoor zelfs al twee keer naar de huisarts was gegaan om hulp te vragen. Hij kreeg wel medicijnen voor zijn woedeaanvallen, maar op school lukte het nog steeds niet goed. En ondanks herhaalde telefoontjes van moeder, was er niemand op school die hen kon helpen.

Toen ik bij Ahmed thuis op de bank zat, dacht ik: had Ahmed maar meer verzuimd. Want dan waren de mensen van Leerplicht over de vloer gekomen. En die hadden vast beter gezien wat dit gezin nodig heeft om uit de impasse te komen. Want ik ben een groot fan van jullie werk! Jullie combineren het strenge en het praktische. En jullie zijn vaak een heel goede intermediair, jullie zorgen ervoor dat ook andere professionals in beweging komen. Altijd met een duidelijk doel voor ogen: hoe kan de jongere zijn school afmaken?

“Laat je hart kloppen voor het recht op onderwijs”, dat waren de woorden van Carry Roozmond, twee jaar geleden bij de eerste Schimmelpenninck-lezing. Dat is voor mij niet zo moeilijk. Want als iets mij drijft in mijn werk, dan is het wel de ontwikkeling van kinderen en jongeren met problemen.

Als dochter van ouders die allebei alleen maar lagere school hadden gedaan, weet ik heel goed wat voor verschil onderwijs kan maken. Om mee te doen in de samenleving en je talenten te ontplooien. Als jong meisje was ik al geboeid door de grote verschillen in mogelijkheden die kinderen kregen. Vandaar dat ik pedagogiek ben gaan studeren. En vanuit diezelfde drive ben ik in het beleid en bestuur terechtgekomen: wat kunnen we het beste doen, om zoveel mogelijk kinderen kansen te geven?

In mijn werk voor de gemeente Utrecht kan ik deze drive heel goed kwijt. Want de gemeente gaat over veel zaken die een bijdrage leveren aan het bieden van kansen aan gezinnen, kinderen en jongeren. En sterker nog: de gemeente gaat over steeds meer zaken die hieraan bijdragen. Er staan met de drie decentralisaties heel wat veranderingen op stapel en de grote vraag is: hoe geven wij die zo'n draai, dat de groep die onze steun het hardst nodig heeft, er beter van wordt.

Ik heb het verzoek om de Schimmelpenninck-lezing uit te spreken, dan ook met beide handen aangenomen om met u te delen, dat ik denk dat veel dingen beter kunnen.

Want dat is de kern van mijn betoog: maak van deze veranderingen in de verzorgingsstaat een kans, om het recht op onderwijs te versterken.

Veranderingen in de verzorgingsstaat

We leven in een tijd van grote veranderingen. Door de economische crisis, door globalisering, door individualisering, de vergrijzing enzovoort staat onze verzorgingsstaat steeds meer onder druk. Steeds meer mondige burgers nemen daarom het heft in eigen hand. Het is een tijd waarin dogma's worden losgelaten. Sommigen noemen het zelfs een nieuwe renaissance! Dat spreekt mij wel aan, want dat betekent dat er grote kansen zijn voor vernieuwing en verbetering.

Onze verzorgingsstaat lijdt al enige tijd onder veel bureaucratie. Een sterke regeldruk en pogingen om de kosten te beheersen maken dit vaak nog erger. Dit kabinet doet haar best zaken te hervormen, met name in de sociale zekerheid en gezondheidszorg. En dat is nodig. Want met name onze gezondheidszorg is erg duur, vergeleken met ons omringende landen.

Paradox?

Het klinkt misschien paradoxaal, maar ik zie dit als een kans voor het onderwijs. Want als het ons lukt om de kosten in de gezondheidszorg terug te dringen (of de stijging te stoppen), is er meer ruimte om te investeren in onderwijs. Hier zit misschien wel meer ratio achter, dan je op het eerste gezicht zou denken. Wist u dat een van de belangrijkste voorspellers voor een leven in gezondheid, het opleidingsniveau is? In Finland bijvoorbeeld kiezen ze heel duidelijk voor meer investeringen in het onderwijs en geven ze minder uit aan zorg. Natuurlijk zijn dit politieke keuzes, maar het lijkt mij goed dat dit geluid goed wordt gehoord.

Te snel een etiket

Een van de redenen waarom onze verzorgingsstaat zo kostbaar is, is dat we in onze drang om het goed te doen, heel veel zaken hebben 'geprofessionaliseerd'. Door ons geloof in een maakbare samenleving hebben we veel te veel nadruk op het signaleren van risico's en problemen gelegd. Hierdoor lopen we ook het risico dat een kind of een jongere te snel een etiket opgeplakt krijgt. Dit kan een positieve ontwikkeling in de weg zitten. Terwijl elke jongere zo graag 'normaal' wil zijn!

.....

Als we echt iets willen doen aan de verschillen in gezondheid, rijkdom en welbevinden, dan moeten we ervoor zorgen dat iedereen zo veel mogelijk kansen krijgt voor goed onderwijs.

Laten we onthouden wat de bekende pedagoog Micha de Winter ons altijd voorhoudt: opvoeden is niet makkelijk. Het gaat altijd gepaard met zorgen van ouders: “doe ik het wel goed?” Kinderen ontwikkelen zich niet altijd volgens het boekje of helemaal hoe we gehoopt hadden. We moeten er daarom voor waken, van alle normale opvoedingsvragen, ‘zorgproblemen’ te maken. Dat hebben we de afgelopen jaren wel te veel gedaan. Daarom zijn er veel wachtlijsten in de zorg gekomen. We zijn afhankelijk geworden van professionals, methoden en specialismen.

Oplossingen worden vaak gezocht in individuele interventies, terwijl het probleem vaak helemaal niet zo individueel is. Ik hoorde onlangs van een school waar bijna de helft van de kinderen dyslexie bleek te hebben. Die kinderen kregen daar allemaal aparte begeleiding voor. Niemand vroeg zich af wat hier nu precies aan de hand was. Was er sprake van een overrijverige psycholoog? Of was het taalonderwijs wel adequaat op deze school? Terwijl dit volgens deskundigen wel degelijk kan bijdragen aan problemen zoals dyslexie. Denk je eens in, wat voor kinderleed je kunt voorkomen, door het vraagstuk anders te benaderen!

Startkwalificatie

Een heel ander voorbeeld van onze regelzucht en daardoor ook dreigende stigmatisering is bijvoorbeeld ons denken over de startkwalificatie. De Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (RMO) heeft hier al eens op gewezen in haar essay *Klaar voor de start*. We betogen daarin dat de startkwalificatie iets dubbelzinnigs heeft. Aan de ene kant is het de bedoeling jongeren hiermee een betere entree op de arbeidsmarkt te geven. En het heeft gewerkt, want het aantal jongeren met

de juiste uitgangspositie is flink toegenomen. Aan de andere kant wordt de norm nu ook het doel. Met als gevolg dat er sprake is van een groep jongeren die deze norm om bepaalde redenen niet kan halen. Terwijl er wel degelijk werk is voor laag- of ongeschoolde mensen, ook in de toekomst.

Ten onrechte krijgen deze jongeren dus het stempel 'niet gehaald'. De kans is groot dat we jongeren die moeite hebben met regulier onderwijs, dwingen op school te blijven, terwijl dat niet nodig is voor het werk dat gedaan moet worden. Kunnen we niet beter kijken wat het beste past bij een jongere? Laten we oppassen, dat we niet alleen de nadruk leggen op de arbeidsmarktentree. Laten we ook investeren in een leven lang leren. Dat zou voor jongeren, die nu overbelast zijn, veel meer kansen kunnen bieden om later alsnog hun talenten verder te kunnen ontwikkelen!

.....

Kwalificatie gaat in stappen die niet
allemaal per se aan het begin van een
carrière gemaakt hoeven te worden.

Steun ouders en jongeren in de eigen omgeving

Voor een goede transitie van de Jeugdzorg, moeten we twee sporen goed onderscheiden. In de eerste plaats moeten we zorgen dat er voldoende aandacht is voor 'gewoon opvoeden', en voor een goede (pedagogische) omgeving, thuis, in buurten en op scholen. In de tweede plaats moeten we ook de zorg- en ondersteuning heel goed laten aansluiten bij de ouders, de jongeren, de scholen en bij wat alle professionals doen. Ik zeg niet: appeltje-eitje, dat doen we even als gemeente. Het wordt buitengewoon hard werken, om dit voor elkaar te krijgen. Maar als het lukt, dan gaat de kwaliteit van ons werk, het onderwijs en goede zorg voor ouders en kinderen met sprongen vooruit!

.....

We moeten de veranderingen in de zorg
aangrijpen, om minder te stigmatiseren
en minder te individualiseren.

Aandacht voor gewoon opvoeden en een goede omgeving, of zoals we dat noemen: een goed 'pedagogisch klimaat' is heel belangrijk. We moeten niet uit het oog verliezen dat opvoeden gewoon en van alle dag is, en dat hier ook over gepraat mag en moet worden. Soms lukt het thuis niet met een gezin: vader of moeder ziek, een kind niet te handelen. Dan is het des te belangrijker dat dit wel lukt in de sociale omgeving en netwerken van gezinnen. Opa's, oma's, tantes of de ouders van een vriendje. Je hoopt dat kinderen en/of ouders hier terecht kunnen met hun vragen of problemen.

Onderlinge betrokkenheid

Als gemeente Utrecht hebben we steeds meer aandacht voor dit 'gewoon opvoeden'. We stimuleren ouderbetrokkenheid op school, bijvoorbeeld een koffieochtend voor ouders, al dan niet met een deskundige van het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG). Maar ook binnen de jeugdgezondheidszorg wordt nagedacht om ouders meer in groepen te benaderen, waardoor er ook een netwerk gestimuleerd wordt van

ouders in de buurt, die elkaar ook kunnen helpen. Het project Home-Start werkt bijvoorbeeld met vrijwilligers die naast de ouders kunnen staan, als ze het moeilijk hebben. U heeft misschien ook wel eens van het project Vreedzame School en Vreedzame Wijk gehoord, waarin professionals getraind worden om vanuit dezelfde pedagogische waarden te reageren, waarbij vooral ook de positieve ontwikkeling van kinderen gestimuleerd wordt. Ook ouders worden volop bij dit project betrokken, ook om zich verantwoordelijk te voelen voor elkaar en elkaars kinderen.

Dit klinkt heel logisch, maar is toch niet zo vanzelfsprekend, merkte ik enkele jaren geleden. Ik lunchte een keer met twee collega's, die toevallig allebei een kind in groep drie van dezelfde school hadden. En tijdens de lunch bleek dat zij zich, net

als andere ouders, veel zorgen maakten om Bartje, een ander kind in diezelfde klas. Bartje kwam vaak te laat op school of helemaal niet. Bartje had vaak te weinig gegeten en zijn kleren stonken. Het was duidelijk: moeder had veel problemen en kon de zorg voor haar kind, helemaal niet aan. Ik vroeg daarop aan mijn collega's, wat zij met dit gegeven deden. Konden zij Bartje of zijn moeder niet een beetje helpen? Toen werd het stil. Zij vonden dit eigenlijk meer een zaak voor Bureau Jeugdzorg. Maar hoe moet Bureau Jeugdzorg erachter komen dat Bartje misschien hulp nodig heeft? Daar hadden ze ook nog geen beeld van.

Ik realiseer me best dat het niet makkelijk is, om je met de opvoeding van andermans kinderen te bemoeien. Toch moeten we samen meer investeren in de omgeving en netwerken van gezinnen. De huidige verzorgingsstaat, met z'n individualisme, is er nog te weinig op gericht, maar we kunnen nog veel meer doen aan preventie, het voorkomen van het erger worden van problemen!

Jeugdzorg dichterbij

Hoe laten we de zorg en ondersteuning beter aansluiten bij de ouders, jongeren, scholen en bij andere professionals? In Utrecht willen we dat organiseren vanuit Buurtteams Jeugd en Gezin. Dat is een team goed opgeleide professionals (hbo'ers en gedragsdeskundigen) met veel ervaring en verstand van opvoed- en ontwikkelingsproblemen. Zij werken outreachend, ook op scholen en gaan naar de ouders toe, als er vragen of signalen zijn. Ze doen wat nodig is: geruststellen, overzicht bieden in de chaos of gesprekken voeren om een probleem de baas te worden. Als ze het zelf niet afkunnen, verwijzen ze door naar een specialist. Maar ook in dat geval kan de gezinswerker, de vertrouwenspersoon voor het gezin blijven.

.....

Gezinswerkers zijn erop gericht,
dat het gezin zelf de regie weer kan
nemen over het eigen leven.

We moeten hulp vragen dus makkelijker maken. Liever geen doorverwijzing naar een vreemde maatschappelijk werker, laat staan naar Bureau Jeugdzorg voor een indicatie. Nee, gewoon een gesprek, zonder drempel of wachtlijst en het liefst door iemand met een reeds vertrouwd gezicht.

Minder versnippering

De decentralisatie Jeugdzorg, de transformatie noemen we dat ook wel, biedt deze mogelijkheden. Door alle financieringsstromen in één hand te brengen is het mogelijk de zorg minder versnipperd en dichterbij aan te bieden. Het wordt dan veel minder een zoekplaatje om bij de juiste deskundige terecht te komen. Liever één hulpverlener 10-15 uur per week bij het gezin aan huis dan 10-15 hulpverleners die allemaal één uurtje hebben voor dat gezin. Laat staan dat het gezin tien keer ergens naar toe moet komen.

Veel gemeenten experimenteren nu al met een of andere vorm van wijkteams of gezinswerkers en de eerste resultaten zijn ook al zichtbaar. Leerplicht kan hier natuurlijk heel goed op aansluiten. Via het verzuim ziet de leerplichtambtenaar vaak als eerste waar problemen zijn. Als de motivatie van ouders te wensen over laat, is Leerplicht natuurlijk een heel goede partner die de nodige drang kan inzetten. Door goed samen te werken met het buurtteam, kan er snel geschakeld worden als het nodig is.

Afstemming met passend onderwijs, leerplicht en andere professionals

Nog mooier wordt de transformatie, als het ons lukt om deze vernieuwing in de jeugdzorg goed te koppelen aan de inzet van Leerplicht, de transitie van het passend onderwijs, en de jeugdgezondheidszorg.

Utrecht is ook een van de koplopers in de vernieuwing van het passend onderwijs. Ik prijs ons gelukkig met goede mensen, zoals Ank Jeurissen, die ook al heeft bedacht, hoe die samenwerking zo goed mogelijk vorm kan krijgen. Haar idee is op scholen te werken met *kernteams* die bestaan uit een schoolarts/-verpleegkundige, een leerplichtambtenaar, een begeleider passend onderwijs en iemand van het Buurtteam Jeugd en Gezin. Samen kunnen ze de gezinnen of jongeren met meervoudige problemen bespreken en de zorg en ondersteuning goed afstemmen. Daarnaast hebben de kernteams nog een andere rol: ze kunnen ook sneller

feedback geven aan alle betrokken partners. Of dit nu de school is, het jongerenwerk, de huisarts of de gemeente. Want feedback geven, elkaar aanspreken op hoe we het doen, is heel cruciaal voor het goed functioneren, maar gebeurt nog veel te weinig. Door dit expliciet te maken als opdracht voor het kernteam, gaat dat misschien wel beter werken. En kun je met elkaar oefenen.

Denk aan Ahmed, de jongen op het vmbo over wie ik het aan het begin van mijn verhaal had. Ik was ontzettend teleurgesteld in de vmbo-school waarop deze jongen zat. Zij hadden echt geen pogingen ondernomen om hulpverlening op gang te brengen. Ze reageerden alleen maar repressief op zijn woedeaanvallen. Dit kan zoveel beter! Als we een betere eerstelijns jeugdzorg hadden gehad, dichter in de buurt en op de school, dan had dit gezin, vast niet zo lang hoeven zoeken. Een kernteam op school, kan deze casus mooi bespreken met betrokkenen om te bezien wat we hiervan kunnen leren. Door goed samen op te trekken wordt de zorg en ondersteuning een stuk effectiever, zijn we er sneller bij en voorkomen we ernstiger problemen.

Nog meer kansen

Gemeenten krijgen ook de verantwoordelijkheid over het onderdeel begeleiding dat nu nog onder de AWBZ valt. Ook hier ligt natuurlijk een kans om meer integrale zorg in de buurt aan te bieden, meer maatwerk te bieden en beter samen te werken. Maar hier speelt wel een andere dynamiek, en een grotere bezuiniging, dus het zal een flinke uitdaging zijn, om ook hier van de verandering een kans te maken.

Zo hoorde ik recent een schrijnend voorbeeld van een ambtenaar van een gemeente die bezig was, op individueel niveau een bezuiniging te realiseren. Deze vorm van zorg komt met 25 procent minder naar de gemeente toe, dus de ambtenaar vroeg aan de ouders te kiezen: wilden ze minder zorg thuis of minder zorg op school? Dit is natuurlijk een onmogelijke keuze. De gemeente probeerde nog behulpzaam te zijn, door te opperen dat ze het kind ook een ontheffing van de leerplicht konden geven, zodat er minder zorg nodig was. Maar dit is natuurlijk het paard achter de wagen spannen, als we spreken over het recht op onderwijs. Het geeft wel aan, hoe hard er nog gewerkt moet worden aan alle veranderingen die nu op ons afkomen. Er zal veel beter gekeken moeten worden hoe we, door betere afstemming tussen

zorgverleners en andere betrokkenen, de zorg beter kunnen organiseren. En er zal veel meer maatwerk moeten worden geleverd. Dat is wel de kern van de nieuwe WMO. Wat is het juiste arrangement en voor wie is dat het hardst nodig?

Jonge mantelzorgers

Daarnaast krijgen gemeenten ook een grotere rol in het ondersteunen van de mantelzorgers. Ik roep de gemeenten hierbij op, om ook speciaal aandacht te ontwikkelen voor jonge mantelzorgers, die ook nog naar school toe gaan. Ook dit is een aspect waarop nog veel beter met elkaar samengewerkt kan worden, tussen zorg en onderwijs.

Participatiewet

Een derde decentralisatie die in dit kader genoemd moet worden, is de nieuwe Participatiewet. Ook hier krijgen gemeenten extra taken, en ook hier gaat het om ondersteuning dicht bij de burger, ontschotting van regelingen en leveren van meer maatwerk. Een belangrijke opgave hierbij is de arbeidstoeleiding voor de kwetsbare groep jongeren, al dan niet uit het speciaal onderwijs. In Utrecht hebben we het bestuurlijk overleg over Entreeopleidingen, uitgebreid met een deel van de uitvoeringsagenda Participatiewet: "succes smeden met het onderwijs". Kort gezegd: hoe kan het onderwijs bijdragen aan de arbeidstoeleiding van kwetsbare groepen jongeren voor wie regulier onderwijs niet meer haalbaar is. En hoe kan de gemeente bijdragen aan de arbeidstoeleiding van jongeren binnen het onderwijs voor wie iets extra's nodig is?

Heel belangrijk in dit kader is natuurlijk het creëren van voldoende stageplaatsen en leerbanen. In het Actieplan Jeugdwerkloosheid werken onderwijs, werkgevers en gemeenten samen om dit te realiseren. Extra ondersteuning van kwetsbare jongeren en een stimulans voor het starten van een eigen onderneming maken ook deel uit van de aanpak.

Regionale samenwerking

Een laatste kans die ik niet onbenoemd wil laten, is het verbeteren van de regionale samenwerking. Door de drie decentralisaties, krijgt deze samenwerking ook een enorme impuls! Voor Leerplicht is dit al veel langer gewoon, maar ook voor de jeugdzorg, de WMO en de Participatiewet, wordt er nu al veel meer samengewerkt door gemeenten. Ook dit zal de kansen voor jongeren, op meerdere vlakken verbeteren. Het besef dringt echt wel door, dat jongeren lang niet altijd in de eigen gemeente naar school gaan, en dat er dus goede afspraken over de grensvlakken gemaakt moeten worden. Hier wordt meer en meer aan gewerkt!

Tot slot

Dames en heren, ik kom aan het einde van mijn lezing. Zoals u heeft gemerkt ben ik een rasoptimist. Ik vind het van belang dat we er alles aan doen, om kinderen en jongeren met problemen, toch binnen het onderwijs te houden. Hiervoor moeten we problemen niet te snel als individuele problemen labelen, maar veel aandacht hebben voor de ouders en de omgeving van de jongeren. We moeten zorgen dat er op school, voldoende ruimte en aandacht is voor de extra zorg die jongeren nodig hebben en ook ouders heel goed bij de school betrekken.

De gemeente kan er goed aan bijdragen dat er veel beter wordt samengewerkt tussen de zorgprofessionals en het onderwijs. Dat er ruimte is voor maatwerk. Maar ook dat er voldoende stageplekken en opstapbanen zijn voor jongeren, die de extra aandacht nodig hebben.

Veranderingen in onze verzorgingsstaat zijn nodig, ook omdat we daarmee mogelijkheden kunnen creëren om meer te investeren in het onderwijs. Dat alles kan ertoe bijdragen, dat er minder kinderen / jongeren uitvallen.

En als ik nog even door droom, denk ik weer aan Ahmed bij wie ik onlangs op de bank zat. In mijn ideale wereld, had hij bij de overgang van de basisschool naar het vmbo, meteen een begeleider toegewezen gekregen, die ook voldoende weet van zijn thuissituatie. Die wist van het overlijden van zijn vader en welk effect dit op Ahmed had. Die tijd voor hem heeft om naast hem te gaan staan en hem goed door zijn schooltijd coacht. Voor zijn moeder zou er een vrijwilliger van Home-Start komen, met wie ze kan praten over de opvoeding en het schoolleven van haar zonen.

Er staan allemaal veranderingen in de verzorgingsstaat op stapel. Er kan gelukkig ook nog veel verbeterd, deze tijd is een kans om het recht op onderwijs te versterken.

Laten we er samen hard aan werken om deze kans te verzilveren!

Colofon

Ingrado

Postbus 84193

2508 AD Den Haag

T 070 322 92 51

info@ingrado.nl

www.ingrado.nl

Volg Ingrado op Twitter

@ingrado1

redactie **Kouveld blijft**

fotografie **Anna van Kooij**

foto p21 **The Colour Kitchen**

ontwerp **hollandse meesters**

druk **AltijdDrukWerk**

Ingrado draagt als landelijke brancheorganisatie actief bij aan het beschermen van het recht op onderwijs. Ingrado wil dit bereiken door het bevorderen van effectief beleid voor de participatie van jeugdigen in onderwijs en werk, en van goede voorwaarden voor het werk van haar leden.

